

Jane Drew and Maxwell Fry: Traversing the Tropics

Readers of OASE are no strangers to British architects Edwin Maxwell Fry (1899-1987) and Jane Drew (1911-1996), indeed there has been something of renewed interest in their work and its wider significance in recent years.¹ Their rich archive materials that explicitly reveal working methods, their designerly strategies and their management of international operations all offer some insight into their contribution to post-war development work in West Africa, India and Iran. They have been presented as the stalwarts of British colonial persuasions and instruments of an archetypal (late) imperialism. Indeed, their work was not merely the innocent outworking of global trade and exchange, even if as individuals they expressed firm political and creative sympathies to those who occupied their buildings. Equally it is important not to posit the Empire as a monolithic or resolved entity, but a complicated vortex of political currents that manifest in numerous projects over time, each with localised impact and consequence.

Fry and Drew both had family connections to the territories and dominions of Britain's Empire, Drew's family spent time in India and Fry's upbringing among the wharfs and warehouses of Liverpool was a portal to the world beyond. It was Drew who had a curiosity and drive for adventure however, winning a design competition for a hospital in Kenya, and a village design for Mbiyu Koinange's Kikuyu Tribe shortly after her studies, but the major catalyst was Fry's posting to Accra in the Corps of Royal Engineers as a result of the Second World War. While this West African encounter has been well reported, less so was Drew's own work at the same time for Ahmadi, Kuwait. Here she designed oil worker housing as well as a hospital, clinics and schools and began to test her theories of climatic and community design in the private sector. But, eager not to miss out on Fry's escapades, Drew negotiated an 18-month contract for them both as Town Planning

Iain Jackson

34

Iain Jackson

Jane Drew en Maxwell Fry: Werken in de tropen

Lezers van OASE zijn wel bekend met de Britse architecten Edwin Maxwell Fry (1899-1987) en Jane Drew (1911-1996). In de afgelopen jaren is een hernieuwde belangstelling ontstaan voor hun werk en de bredere betekenis ervan.¹ In hun rijke archief wordt ingegaan op hun werkwijze, ontwerpstrategieën en de manier waarop ze internationale activiteiten organiseerden, en dat biedt enig inzicht in de bijdrage die zij leverden aan naoorlogse ontwikkelingshulp in West-Afrika, India en Iran. Ze zijn wel afgeschilderd als trouwe aanhangers van Britse kolonialistische opvattingen en als instrumenten van een archetypisch (laat-)imperialisme. Sterker nog, hun werk zou niet zomaar een onschuldige uiting van mondiale handel en uitwisseling zijn, ondanks het feit dat zij als individuen duidelijk hun politieke en creatieve sympathie betuigden

aan de gebruikers van hun gebouwen. Het is daarbij belangrijk het Britse rijk niet te positioneren als een monolithische, eenduidige eenheid, want het was een gecompliceerde draaikolk van politieke stromingen die zich in de loop der tijd manifesteerden in ontelbare projecten, die allemaal lokale effecten en consequenties hadden.

Fry en Drew hadden allebei familie wonen in het Britse rijk met zijn *dominions*. De familie van Drew had enige tijd in India doorgebracht en Fry was opgegroeid tussen de kades en pakhuizen van Liverpool, de poort naar de wijde wereld. Het was Drew die nieuwsgierig was en op avontuur wilde. Zij won een prijsvraag voor een Keniaans ziekenhuis en ontwierp kort na de afronding van haar studie een dorp voor de Kikuyu-stam van Mbiyu Koinange, maar de belangrijkste katalysator was Fry's stationering na de Tweede Wereldoorlog bij het Corps of Royal Engineers in Accra. Hoewel deze West-Afrikaanse episode goed gedocumenteerd

I
Zie OASE nr. 82.

Advisors to British West Africa in 1943 and together they explored the region, observing PWD practices, studying existing town arrangements and investigating building customs. This period was particularly important, serving as a hands-on education placement without the demands of commercial practice, although they were hopelessly under-resourced for the task. Extensive travel, planning reports and cartographic studies resulted in proposals for large-scale towns as well as small villages, with Fry's military background fitting the expectations of the Colonial Office while Drew's 'softer skills' appealed to the African 'clients'. Their proposals were pragmatic and concerned with sanitation, water supply and the prevention of soil erosion and they avoided the expat lifestyle, venturing instead to the African quarters in search of highlife parties; equally controversial were their attempts to scarify the inertia of the PWD, and rethink what the architecture of empire should be. Despite some backing from the Colonial Office, Drew felt that 'the governments were not supportive. Short-term commerce as

Maxwell Fry, Jane Drew and assistants looking at a model of Ahmadi Hospital, Kuwait, c. 1942/

Maxwell Fry, Jane Drew en assistenten bekijken een maquette van het Ahmadi ziekenhuis, Koeweit, omstreeks 1942

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

35

is, gaat dat niet op voor het werk dat Drew zelf gelijktijdig ondernam in Ahmadi in Koeweit. Ze ontwierp hier huisvesting voor arbeiders in de olie-industrie, en een ziekenhuis, klinieken en scholen; hier begon ze haar theorieën over de rol van het klimaat en ontwerpen voor de gemeenschap in de particuliere sector uit te proberen. In 1943 konden ze beiden voor 18 maanden in Brits West-Afrika aan de slag als stedenbouwkundig adviseurs. Samen verkenden ze de regio, observeerden ze de praktijken van de Public Works Departments, en bestudeerden ze bestaande stedelijke patronen en bouwtradities. Het was een belangrijke periode, omdat de aanstelling fungeerde als een praktijkstageplaats zonder de lasten van een eigen bureau, hoewel ze over onvoldoende middelen beschikten om de taak goed uit te voeren. Hun vele reizen, stedenbouwkundige rapporten en cartografische studies resulteerden in voorstellen voor zowel grote steden als kleine dorpen. Daarbij deed de militaire achtergrond van Fry het goed bij het Colonial Office, terwijl

Drew's 'zachtere' vaardigheden de Afrikaanse opdrachtgevers aanspraken. Hun voorstellen waren pragmatisch en hadden vooral betrekking op sanitaire voorzieningen, de aanvoer van water en het voorkomen van bodemerrosie. Ze onthielden zich van de levensstijl die onder buitenlandse expats gebruikelijk was en trokken in plaats daarvan de Afrikaanse wijken in op zoek naar feestjes van de lokale beaumont. Hun pogingen de inertie van de PWD te doorbreken en na te denken over de vraag hoe de architectuur van het Britse rijk er uit zou moeten zien, waren al net zo controversieel. Ondanks ruggensteun van het Colonial Office had Drew het gevoel dat 'de overheid ons niet steunt. Commerciële kortetermijnbelangen zijn zoals altijd belangrijker dan groei op de lange termijn'.² Ze probeerde lokaal advies in te winnen, want ze had de taal geleerd, en begon debatten en lezingen te organiseren, waarbij ze maquettes en reizende tentoonstellingen inzetten om hun voorstellen te verduidelijken. Dit

2

Jane Drew, ongepubliceerde autobiografie, met dank aan John Morrison, z.p.

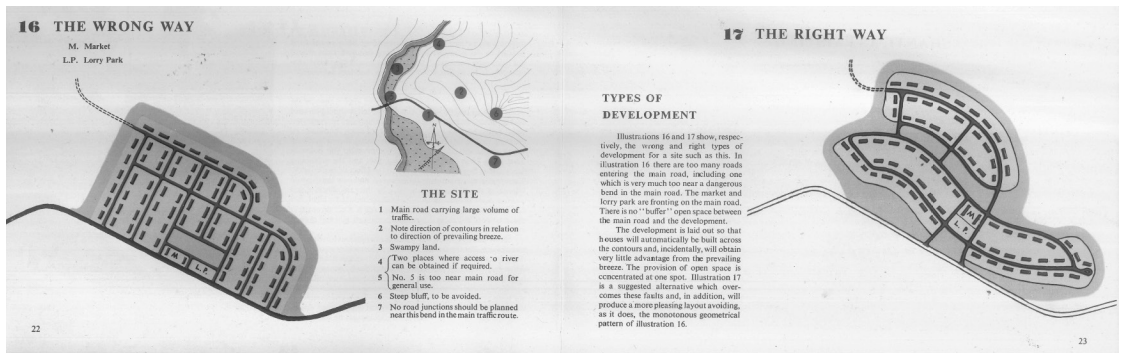
ever being more important than long-term gain.² She attempted to consult local opinion, having learned the local languages, and set about organising talks and lectures, including scale models and touring exhibitions to help explain their proposals. This was a major change in how ‘development’ work was undertaken and placed, albeit rather paternally, the emphasis on dialogue rather than prescriptive solutions. It was also the first attempt to ‘improve’ African housing and villages rather than the previous doctrine of blanket clearance.

Furthermore, Fry and Drew recognised that their work had a wider charm and the quixotic allure of the tropical village could be marketed. They documented their sojourn in the form of a small booklet called, *Village Housing in the Tropics*, presenting data that relied heavily on the PWD almanacs and sapper standards, as well as incorporating empirical ‘rules of thumb’. The book’s appeal came through its format and illustrations, and the general accessibility of the material. They deliberately moved away

2
Jane Drew, unpublished
autobiography, Courtesy
of John Morrison, no
pagination.

Pages from *Village Housing in the Tropics* showing the ‘right way’ and the ‘wrong way’ to plan a village./

Pagina’s uit *Village Housing in the Tropics* tonen de ‘juiste’ en de ‘verkeerde’ manier toont om een dorp te bouwen.

Iain Jackson

36

was een belangrijke verandering van de manier waarop ‘ontwikkelingswerk’ werd uitgevoerd en legde, hoewel op tamelijk paternalistische wijze, de nadruk op de dialoog in plaats van op voorgeschreven oplossingen. Het was ook de eerste keer dat iemand probeerde de Afrikaanse huizen en dorpen te ‘verbeteren’; eerdere doctrines hadden totale sanering voorgestaan.

Bovendien realiseerden ze zich dat hun werk een grote charme had en dat de exotische allure van het tropische dorp commerciële waarde had. Ze documenteerden hun verblijf in een boekje genaamd *Village Housing in the Tropics*; daarin presenteerden ze informatie die sterk leunde op de almanakken van de PWD en de militaire gebruiken, en die tegelijkertijd gebruik maakte van empirische ‘vuistregels’. Het boek was aantrekkelijk vanwege het formaat, de illustraties en de algemene toegankelijkheid van het materiaal. Ze zagen opzettelijk af van saaie tabellen en grafieken, en presenteerden striptekeningen, ingekleurde kaarten en inzichtelijke

diagrammen als waren die overal in ‘de tropen’ universeel geldig. Bij publicatie van het boek in 1947 hadden Fry en Drew slechts een paar noemenswaardige bouwwerken gerealiseerd en verschillende stedenbouwkundige rapporten geschreven, maar nadat ze de gouverneurs van verschillende koloniën van een exemplaar hadden voorzien, bleek het boek hét visitekaartje om talloze ‘Development and Welfare’-opdrachten binnen te slepen. De Britten voerden aan dat de West-Afrikaanse koloniën niet onafhankelijk konden worden, voordat er was voorzien in extra ziekenhuizen, een sanitaire infrastructuur en bovenal een onderwijkskader bestaande uit scholen, lerarenopleidingen en universiteiten. Fry en Drew konden van een dergelijk bouwprogramma profiteren: nadat ze twee ziekenhuizen voor Kumasi hadden ontworpen, kregen ze onmiddellijk opdracht een aantal scholen te ontwerpen.

Hun eerste scholen waren sterk beïnvloed door de typologie van de PWD, en de afgelegen

from the dreary tables and charts towards cartoons, coloured maps and easy-to-follow diagrams presented as universally valid across the 'tropics'. When the book was published in 1947, Fry and Drew had completed several planning reports, if few major buildings of note – but this book was the catalyst that brought numerous 'Development and Welfare' commissions when the governors of various colonies received copies. The British argued that the West African colonies could not gain independence without additional hospitals, sanitation infrastructure and most importantly an educational framework of schools, teacher training colleges and university provision. Fry and Drew were ideally placed to capitalise on this building programme and following two hospital designs for Kumasi were immediately awarded several school commissions and the promise of more.

The first schools were very much indebted to the PWD types and remote locations made the transportation of materials difficult, but it was through these early ventures that a design methodology developed. The Director of Education for Gold Coast, Thomas Barton, demanded a progressive architecture, not just teaching sheds, and Fry and Drew sought to deliver projects that were as transformative to West Africa as Impington Village College had been in the UK.

Their designs included 'African' inspired patterns and motifs on the concrete balustrades, but it was the strong axis running between the administrative block entrance gateway and the chapel, flanked on either side by classrooms and residences, that informed their character. While up in the hills above Accra their designs were heavily derived from Leo De Syllas's West Indian schools, strongly horizontal and light-weight linear strips, perched on mounds they dominated their surroundings and exploited the breeze. Others still were extensions of existing prestigious schools at Cape Coast, now enwrapped with a new architecture, symbolically embalming the past and presenting a new modern mode of thinking. These projects coupled with the book rendered Fry and Drew tropical building experts and they lectured widely when they returned to the UK cumbered with yet more school projects and the possibility of designing a new university for Nigeria at Ibadan.

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

37

locaties bemoeiijkte het materiaaltransport, maar dankzij deze vroege exercities ontwikkelden zij een ontwerpmethodologie. Hoewel 'Afrikaans' geïnspireerde patronen en motieven de betonnen balustrades sierden, werd het karakter van hun schoolontwerpen vooral bepaald door de heldere as tussen de kapel en de poort die toegang gaf tot het hoofdgebouw. Deze as werd aan beide zijden geflankeerd door klaslokalen en woningen. Hun ontwerpen in de heuvels boven Accra waren sterk beïnvloed door de scholen die Leo De Syllas in West-Indië had gebouwd. Die bestonden uit streng horizontale, licht geconstrueerde lineaire stroken die, gelegen op ophogingen in het terrein, hun omgeving domineerden en profiteerden van de wind. Andere ontwerpen betroffen uitbreidingen van bestaande prestigieuze scholen in Cape Coast, voorzien van een nieuwe architectuur: een symbolische balseming van het verleden en een manifestatie van een nieuwe, moderne manier van denken. In combinatie met het boek maakten

deze projecten van Fry en Drew experts op het gebied van de tropische architectuur en toen ze eenmaal terug waren in het Verenigd Koninkrijk gaven ze overal lezingen en kregen ze nog meer opdrachten voor schoolgebouwen, evenals de kans een universiteit in het Nigeriaanse Ibadan te ontwerpen.

Ze kozen er bewust voor hun praktijk vanuit Londen te leiden en voor elk groot bouwproject een architect in dienst te nemen die ter plekke aanwezig zou zijn, geassisteerd door lokale medewerkers. Fry en Drew ontwikkelden de concepttekeningen, de Londense staf produceerde het grootste deel van de bouw-informatie en de architect ter plaatse onderhield de contacten met de aannemers en hield toezicht. Tijdens zijn poging de opdracht voor de universiteit binnen te slepen, zei Fry dat hij niet alleen ter plaatse Afrikaanse architecten wilde aanstellen en opleiden, maar ook in Londen: 'waar zij zouden worden blootgesteld aan alle mentale ontberingen die het werken

They made a conscious decision to manage their practice from London and to employ site architects at each of the major building projects, suitably reinforced with local staff. Fry and Drew would develop the concept sketches, the London staff would produce most of the construction information, and the site architects would liaise with contractors and ensure compliance. When pitching for the university contract Fry spoke of employing and training African architects not only on site, but also in the London office, 'where they would be exposed to the full mental rigours of an architect's office at work'.³ This set them apart from their competitors who refused to employ African designers.

Fry and Drew would recruit young architects with a sense of adventure and a desire to escape war-torn Britain. These architects undoubtedly gained valuable skills, although abandoned in some cases to survive on their wits, while proper briefings, drawings and even accommodation remained absent.⁴ The outward projection was of a large professional practice, while the reality was a rather transient, fragile collective of assistants crammed into Fry and Drew's home office, entertained by visiting artists, aging modernists and international callers.

This mode of working enabled Fry and Drew to manage many projects aided by what Fry called a 'family resemblance' to the school designs. The designs were sufficiently different to warrant the charging of full design fees (as opposed to reduced fees for a licensed repetition of the same design), but with shared characteristics so that details, construction techniques and rapid construction methods could be shared. They would periodically visit West Africa, touring the building sites, touting for new projects and documenting completed works for future dissemination.

Fry and Drew were not the only architects engaged in these types of projects, indeed, they were heavily influenced by Norman and Dawbarn's campus in the West Indies, and the government was keen to improve 'efficiency and economy in building and construction' as well as to unify standards, specifications and accommodation schedules. William Holford was employed on behalf of the Colonial Office to facilitate these measures

Iain Jackson

38

bij een drukbezet architectenbureau met zich meebracht'.³ Hiermee onderscheidden zij zich van de concurrentie, die weigerde Afrikaanse ontwerpers in dienst te nemen.

Fry en Drew wierven jonge, avontuurlijke architecten die maar wat graag aan het door oorlog verscheurde Groot-Brittannië wilden ontsnappen. Hoewel deze architecten ongetwijfeld waardevolle ervaring opdeden, werden ze in sommige gevallen zonder fatsoenlijke instructies, tekeningen en zelfs onderdak aan hun lot overgelaten.⁴ Aan de buitenkant zag het eruit als een grote, professionele praktijk, maar in werkelijke was het een tamelijk tijdelijk, fragiel collectief van assistenten, opeengepakt in het thuishkantoor van Fry en Drew, en aangevuld met langskomende kunstenaars, modernisten op leeftijd en internationale bezoekers.

Deze manier van werken stelde Fry en Drew in staat een groot aantal projecten te managen door middel van wat Fry 'de familiege-lijkenis' van de schoolontwerpen noemde. De

ontwerpen verschilden voldoende van elkaar om volledige ontwerpkosten te kunnen rekenen (voor een geautoriseerde kopie van een bestaand ontwerp gold echter een gereduceerd tarief), maar er waren gemeenschappelijke kenmerken zodat details, constructietechnieken en snelle bouwmethoden konden worden gedeeld. Ze bezochten Afrika regelmatig om de verschillende bouwplaatsen te bezoeken, nieuwe opdrachten te werven en voltooide projecten te documenteren.

Fry en Drew waren niet de enige architecten die zich met dit soort projecten bezighielden, integendeel, zij werden sterk beïnvloed door Norman en Dawbarn, die een campus hadden gebouwd in West Indië. Verder was de overheid erop gebrand de 'efficiëntie en de soberheid in de bouw en constructie' te vergroten alsmede standaarden, specificaties en huisvestings-schema's gelijk te schakelen. William Holford was namens het Colonial Office actief om de invoering van deze maatregelen te bevorderen en de

3

The National Archives, Kew, BW90/309, letter from Fry to the Inter-University Council, 9 October 1947.

4

See, inter alia, the letter from Fry to Anthony Halliday [Site architect at Ibadan], 20 December 1950, Liverpool School of Architecture Archive.

3

Brits nationaal archief, Kew, BW90/309, brief van Fry aan de interuniversitaire raad, 9 oktober 1947.

4

Zie o.a. een brief van Fry aan Anthony Halliday (plaatselijk architect in Ibadan), 20 december 1950, archief Liverpool School of Architecture.

Kumasi Hospital, Ghana, 1946 /
Kumasi ziekenhuis, Ghana, 1946

Aburi Girls School, Ghana, 1953 /
Aburi meisjesschool, Ghana, 1953

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

39

kosten van 'ontwikkeling' naar beneden te brengen.⁵ Hij riep in 1949 prompt een vergadering bijeen zodat het cohort aan koloniale universiteitsarchitecten gegevens, huisvestings-schema's en bouwspecificaties kon uitwisselen. Het was een benadering die eerder was gebaseerd op pragmatisme, informatie en technische studies dan op formele plattegronden en masterplannen en die in veel opzichten eerder een terugkeer betekende naar de gestandaardiseerde praktijk van de PWD dan een reactie op de plaatselijke omstandigheden. Na wat aanvankelijke kinderziekten begon dit systeem te resulteren in een zeer winstgevende, schaalbare en efficiënte architectonische productiemethode, die echter abrupt stakte toen Fry en Drew in november 1950 de opdracht in Chandigarh aanvaardden. Drew, die wel van een nieuwe uitdaging hield, slaagde erin Fry ervan te overtuigen drie jaar in India door te brengen om de bouwprojecten persoonlijk te overzien, maar ook, en dat was nog belangrijker, om als mentor op

te treden voor de jonge Indiase architecten – wat niet goed viel bij de medewerkers van de Londense praktijk, die graag met Le Corbusier wilden werken.

Voor ze naar India vertrokken, reisden ze nog langs West-Afrika om nieuwe tekeningen te brengen en de architect ter plaatse te waar-schuwen: 'We telegraferen de bevestiging uit Accra – en we brengen de nieuwe tekeningen voor de bibliotheek mee, + de bijbehorende administratie + indien mogelijk een idee voor de nieuwe onderzoeksgebouwen.'⁶ Als ze in India gingen werken, zouden ze iets van de controle over het proces in Afrika moeten loslaten, maar Fry wist zeker dat 'de moderne architectuur zo universeel is, dat de exponenten ervan zich overal ter wereld thuisvoelen'.⁷

Fry en Drew sloegen hun tenten op de bouwplaats op, terwijl Pierre Jeanneret een tekenkamer-cum-onderzoekslaboratorium voor ze ontwierp. Hier werden experimenten uitgevoerd om bakstenen gewelven en verschillende

5
Brits nationaal archief met een progressieve ontwerpagenda, Kew, 'Correspondence and papers dealing with efficiency and economy in building and construction financed from the Colonial Development and Welfare vote', BW 90/1213.

6
Brief van Fry aan Halliday, op. cit. (noot 4).

7
Brief van Fry aan Anthony Halliday, 13 februari 1951, archief Liverpool School of Architecture.

and to reduce the costs of ‘development’.⁵ He immediately chaired a meeting in 1949, bringing together the cohort of colonial university architects to share data, accommodation schedules and building specifications. It was an approach founded on pragmatism, data and technical studies, rather than formal layouts and master plans, and in many ways was a return to the standardised practice of the PWD, rather than responding to local conditions. This system, after some initial teething problems, resulted in a highly profitable, scalable and efficient mode of architectural production, but was abruptly jolted when Fry and Drew accepted the Chandigarh commission in November 1950. Ever eager for new challenges, Drew enticed Fry to spend three years in India to personally oversee the building projects, but more importantly to act as mentors to younger Indian architects – much to the dismay of their London practice eager to work with Le Corbusier.

Before leaving for India they quickly rushed to West Africa to bring out fresh drawings, alerting their site architect, ‘we will cable confirmation from Accra – and will bring with us the new library drawings, + its administration + if possible some idea of the new science buildings’.⁶ Working in India would mean relinquishing some control of the process in Africa, but Fry was confident that ‘the universality of modern architecture makes its exponents at home in any part of the world’.⁷

Initially based in Simla, they eventually set up tents to work from the site while Pierre Jeanneret designed a drawing office-cum-building research laboratory. Here, experiments were undertaken to investigate brick vaults and other building methods, but unlike in Africa decoration was completely absent. They each managed their own projects, but three architects cannot design an entire city, and their Indian architect collaborators were eventually trusted to design their own sectors and specific buildings and at long last are slowly being written into the story of the city.⁸

As in West Africa, a process of consultation started, both with their Indian colleagues and potential occupants. Housing types were tested with experimental prototypes built and lived in – although rather bluntly, ‘traditional’ housing was always pitted against the ‘modern’. Perhaps what

Iain Jackson

40

bouwmethoden te onderzoeken, maar anders dan in Afrika was er van decoratie geen sprake. Ze beheerden elk hun eigen projecten, maar omdat drie architecten alleen geen hele stad kunnen ontwerpen, werd aan hun Indiase collega-architecten op den duur het ontwerp van hun eigen sectoren en specifieke gebouwen toevertrouwd. Zo begonnen ook zij langzaam, maar zeker deel uit te maken van het verhaal van de stad.⁸

Net als in West-Afrika werd er begonnen met een overlegproces met zowel de Indiase collega’s als de potentiële bewoners. Het misschien wel meest intrigerende aspect van de vroege, door Fry en Drew ontworpen sectoren van Chandigarh is hun aandacht voor de gemeenschap door middel van de royale aanleg van speeltuinen en groene ruimten met daarin scholen, gezondheidscentra, kinderdagverblijven en dergelijke, loodrecht gelegen op de belangrijkste winkelstraten. Veel van deze faciliteiten kwamen niet voor in de programma’s van

eisen, dus waarschijnlijk brachten Fry en Drew ze zelf in. Huizen van eenzelfde type stonden geclusterd rondom gezellige pleintjes en parken, waarin ruimte was voor informele ontmoetingen en spel, en kleine bedrijvigheid zoals melkstalletjes, was- en strijkdiensten en fietsreparateurs. Hun filosofie was er een van: Wat kunnen we weglaten? Wat is essentieel? Hoe houden we de huur in overeenstemming met de inkomens?⁹ Het was in deze migrantenstad vooral van belang om de interactie tussen bewoners via de architectuur te stimuleren en dat moest eerder gebeuren via deze gedeelde ruimten en faciliteiten dan via het ontwerp van de individuele huizen.

Fry gaf in een commentaar op hun werk in Chandigarh toe: ‘in zeker opzicht te hebben gefaald’, want hij zag wel in dat het ontwerp niet voorzag in de behoeften van de lokale ambachtsslui. De opzet in Chandigarh illustreert wellicht de complexiteit, het frustratiegehalte en de onmogelijkheid van pogingen om iedereen massaal

5

The National Archives, Kew, ‘Correspondence and papers dealing with efficiency and economy in building and construction financed from the Colonial Development and Welfare vote’, BW 90/1213.

6

Letter from Fry to Halliday, op. cit. (note 4).

7

Letter from Fry to Anthony Halliday, 13 February 1951, Liverpool School of Architecture Archives.

8

See Mahdavi Dessai on Eulie Chowdhury and Vikramaditya Prakash, in: M. Dessai, *The Architecture of Shivdatt Sharma / Modernism in India* (Ahmedabad: Mapin Publishing, 2012).

8

Zie Mahdavi Dessai over Eulie Chowdhury en Vikramaditya Prakash, in: M. Dessai, *The Architecture of Shivdatt Sharma / Modernism in India* (Ahmedabad: Mapin Publishing, 2012).

9

Drew, ongepubliceerde autobiografie, op. cit. (noot 2).

Internal streets of Sector 23, Chandigarh, India, 1954 /
Binnenstraten van sector 23, Chandigarh, India, 1954

Exterior Classrooms, Sector 23, Chandigarh, India /
Buitenzijde klaslokalen, sector 23, Chandigarh, India

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

4 |

te voorzien van de benodigde, door de overheid gefinancierde huisvesting. Hoewel er in dezelfde periode in India wel meer New Town-projecten liepen, bijvoorbeeld in Faridabad (waar het probleem werd opgelost door de mensen zelf te laten bouwen), moet Chandigarh worden beoordeeld op de holistische benadering van ontwikkeling en op de bredere opvatting van woningontwerp, namelijk als gemeenschapsplanning.

De school in Sector 18 beschikte over openluchtauditoria en brak zodoende gedeceideerd met het vierkante model en de formaliteit van de Afrikaanse typen. Twee langs een waaivormig auditorium geplaatste, loodrechte rijen klaslokalen met externe gangen fungeerden als zonneschermen en omlijsten het eindeloze uitzicht naar buiten. Bij elk klaslokaal hoorde ook een lesruimte buiten, subtiel afgesloten door een laag, gebogen muurtje. Aannemelijk is dat Drew, die oog had voor zaken als vrijheid, onderwijs en anti-institutionele tendensen, hierachter zat en had geprobeerd een manier

te bedenken om het onderwijs buiten het klaslokaal te laten plaatsvinden. Bovendien liggen beide scholen van Drew naast andere belangrijke instellingen die het formele onderwijsprogramma konden aanvullen, zoals openluchttheaters, yogacentra, tuinen en andere, kleinere gebouwen voor museale collecties. Misschien konden ze niet iedereen van huisvesting voorzien, maar ze konden in elk geval zorgen dat er progressieve, universele onderwijsvoorzieningen kwamen.

Hoewel ze hun handen vol hadden aan het project in Chandigarh was er ook veel werk op locatie in West-Afrika te doen, vooral aan de universiteit in Ibadan. Fry en Drew stuurden vanuit Chandigarh instructies naar Ibadan in brieven die vaak waren voorzien van tekeningen, vermaningen en bemoedigende woorden. Het is opmerkelijk hoe Fry en Drew erin slaagden gelijktijdig overdag voor een ontluikende democratie te werken en later, in de duisternis, tekeningen te maken voor de

is most intriguing about the early Chandigarh sectors designed by Fry and Drew is their concern for community with extensive provision of playgrounds and 'green spaces' containing schools, health centres, nurseries and so on, running perpendicular to the main shopping areas. Many of these facilities did not feature in the clients' 'Programme of Priorities' document, so it is likely they were suggested by Fry and Drew. Houses of the same type were clustered together around salubrious smaller squares and parks used for informal gatherings and games (as well as small businesses such as milk stalls, laundry and ironing, bicycle repairs). Their philosophy was one of: 'What can be omitted? What is essential? How could rents be kept in tune with earnings?'⁹ As a city of migrants it was particularly important for the architecture to foster interaction between residents and it was through these shared spaces and facilities that this was to take place rather than through individual house designs.

Reflecting on their Chandigarh work Fry admitted, 'in a sense we failed', as he acknowledged that the plan did not cater for the people who built it. The Chandigarh scheme perhaps illustrates the complexity, frustration and impossibility of attempting to provide mass government funded housing for all who require it. There were other new town projects taking place at the same time in India, such as Faridabad, that used a 'self-build' approach in an attempt to provide quality housing for all, but Chandigarh should be judged on its holistic approach to development and in treating domestic design in a broader sense as community planning.

At the school in Sector 18 there were open-air auditoriums for external lectures and performance, breaking decisively from the quadrangle model and formality of the African types. Two perpendicular rows of classrooms with external corridors served as sun breakers as well as framing the extensive views outside, enveloping a fan shaped auditorium. At a smaller scale, each classroom also had a dedicated outside teaching space, subtly enclosed with a low curved wall. It is likely that Drew with her concern for liberty, education and anti-institutional tendencies was driving these arguments and attempting to re-think how education could take place beyond the classroom.

Iain Jackson

42

koloniale regimes in Afrika. Fry en Drew zagen dat echter anders – ze beschouwden zichzelf als bemiddelaars tussen verschillende partijen en als bevrijders met een progressieve ontwerpagenda. Ze begonnen ook Afrikaanse kunstwerken op te nemen in hun gebouwen, met name in de projecten met meer financiële ruimte zoals het gemeenschapscentrum in Accra, dat een groot wandmozaïek heeft, en de katholieke kerk in Ibadan, die rijk is versierd met houtsnijwerk en decoratieve motieven. Ze wilden de *couleur locale* in hun werk integreren, maar ook op hun eigen architectonische positie reflecteren – onder invloed van een groeiende belangstelling voor 'primitieve' en 'tribale' kunst; ze begonnen zich af te vragen of de moderne architectuur wel in staat was een nationalistische of progressieve agenda te communiceren. Tegen het midden van de jaren 1950 hadden ze meer dan tien jaar in West-Afrika gewerkt en beschikten ze zowel thuis als in Ghana over een creatief en cultureel netwerk.

Omdat het zwaartepunt van hun praktijk in toenemende mate verschoof naar de tropen, beschouwden ze Londen niet langer als hun epicentrum. Dat veranderde weer door de 'Tropical Architecture'-conferentie aan de UCL en de daarop volgende ontwikkeling van de cursus tropische architectuur aan de AA, die Fry enige tijd leidde. Hij keerde terug naar Afrika, en schreef aan Drew, die nog steeds in India zat:

Dat goede, oude Lagos – de witgekalkte muren, de zwaarbebladerde bomen, de hitte, het roze avondlicht. Wat is het toch mooi. Ik voel me hier gelijk weer thuis. (...) ik begrijp dat ons bedrijf hier welkom is – het oude bedrijf, met de goede reputatie. Dus ik ga terug en zoek werk en dan openen we een echt kantoor, vast en zeker.¹⁰

Zijn optimisme was van korte duur en slechts vijf dagen later schreef hij: 'Nu de eerste roes van de aankomst er af is, word ik hier een

10

Brief van Fry in Lagos aan Drew in Chandigarh, 19 mei 1954, archief RIBA, F&D18/14.

Furthermore, both of Drew's schools are located next to other significant institutions that could supplement the formal education process, such as open-air theatres, yoga centres, gardens and other smaller museums and collections. Education was to be a blend of exercise and exposure to cultural institutions all experienced in the open air. If they could not deliver housing for all, they could certainly provide progressive universal education facilities.

Although very much submerged in the Chandigarh project, they still had considerable work on site in West Africa, not least Ibadan University. Correspondence has recently come to light that reveals how Fry and Drew issued instructions to Ibadan from Chandigarh, often including sketches, reminders and words of encouragement in their letters. It was extraordinary how Fry and Drew could reconcile working at once for a newly emerging democracy during the daytime, then later under the cover of darkness scribble out sketches for the colonial regimes in Africa. Yet, Fry and Drew did not see it this way – they regarded themselves as the intercessors between the various parties and as liberators through a progressive design agenda. They also began to incorporate African art in their buildings, especially with the better-funded projects such as the Accra Community Centre with its large mosaic mural as well as at Ibadan Catholic Church, which is extensively adorned with carvings and decorative motifs. It was a desire to integrate the 'local', as well as a reflection on their own architectural position – seduced by a growing interest in 'primitive' and 'tribal' arts and questioning the ability of modern architecture to communicate either nationalist or progressive agendas. By the mid-1950s they had been working in West Africa for over ten years and had numerous creative and cultural contacts as well as a home in Ghana. London could no longer be viewed as their epicentre, as their orbit of operations was increasingly pulled into the tropics, but this tangential flow was quickly re-centred by the Tropical Architecture conference at UCL, and then the formation of the AA Tropical Architectural course, which for a period was directed by Fry. He returned to Africa, and wrote to Drew who was still in India:

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

43

beetje depressief van. Wat is de zin van dit leven; wat voor toekomst hebben deze Afrikanen met al hun materialisme en graaierige politiek.¹¹ De veranderingen en politieke verschuivingen bevielen hem niet, misschien was hij bang voor zijn eigen positie in het nieuwe landschap van Afrika. En hij had heimwee naar wat hij zag als het 'onbedorven terrein' dat hij had aangetroffen toen hij er in de jaren 1940 voor het eerst kwam. Hij verzorgde voor de British Council een lezing en tentoonstelling over hun werk in Chandigarh, en hij had een afspraak met Kwame Nkrumah in de hoop op een opdracht voor een 'hotel en een groot nieuw zwembad in het centrum, naast Tema'.

Fry maakte zich echter ook druk over zijn aanstaande ontmoeting met een van zijn voormalige werknemers, Mr Clark, hun eerste Afrikaanse assistent, omdat die nu 'de leiding heeft in Tema, en ik vraag me af hoe hij op ons gaat reageren, waarschijnlijk best goed, nu ik eraan denk: jij hield altijd zijn hand vast'. Er vond

plotseling een machtswisseling plaats, toen de oude koloniale conservatievelingen vanwege het nationalisme, de komende onafhankelijkheid en het Afrikaniseringsproces werden vervangen door Afrikaanse medewerkers. Fry wilde desondanks graag in Afrika blijven werken, maar Drew wilde naar het Oosten. Vanuit Accra schreef Fry sceptisch:

Opdrachten in heel India betekent een permanente vestiging en een goede verantwoordelijke ter plaatse. Lokale *surveys*, lokale aannemers, enzovoort. Willen we daar een hele organisatie opstuiten en ons bezighouden met alle aspecten van de Indiase praktijk? En zo ja, waarom proberen we dan niet de grotere opdrachten binnen te slepen, zoals die voor het nationale theater – Swaran Singh heeft het me al half beloofd? Of dat museum?¹²

Drew hoopte duidelijk dat ze in India een bloeiende praktijk zouden kunnen opzetten en

11
Brief van Fry in Lagos aan Drew in Chandigarh, 23 mei 1954, archief RIBA, F&D18/14.

12
Brief van Fry in Accra aan Drew in Chandigarh, 28 mei 1954, archief RIBA, F&D18/14.

Dear sweet old Lagos – the whitewashed walls, the heavy trees, the heat, the pinky evening glow. How nice it is. I feel at home at once. . . . I gather that our firm will be welcomed here – the old firm with the solid rep. So I will come back and call about some work and we will open a proper office no doubt.¹⁰

10
Letter from Fry in Lagos to Drew in Chandigarh, 19 May 1954, RIBA Archives, F&D18/14.

His optimism was short lived, and just five days later he wrote again: 'The first flush of arrival over I fall into some depression wondering what this life is all about, what future for these Africans with so much materialism and greedy politics.'¹¹ He didn't like the changes and political shifts, perhaps worrying about his own place in the new landscapes of Africa and pining for what he saw as the 'unspoilt' terrain he first encountered in the 1940s. He gave a British Council lecture on their work in Chandigarh, accompanied by an exhibition and also arranged to see Kwame Nkrumah, eager to chase commissions for a 'hotel and a big new swimming pool for the centre, besides Tema'.

11
Letter from Fry in Lagos to Drew in Chandigarh, 23 May 1954, RIBA Archives, F&D18/14.

But Fry was also nervous about meeting one of his former employees, Mr Clark, their first African assistant, because he was now, 'in charge of Tema and I don't know how he will react to us, quite probably well, remembering how you used to hold his hand'. There was suddenly a power shift as nationalism, impending independence and a process of Africanisation replaced the older colonial fogies with African staff. Despite this Fry was eager to continue to pursue African work, but Drew looked to the East. Writing from Accra, Fry was more sceptical:

12
Letter from Fry in Accra to Drew in Chandigarh, 28 May 1954, RIBA Archives, F&D18/14.

Jobs all over India means a permanent office and a good man in charge. Local surveys, local builders, etc. Do we want to set up in this way and enter into the details of an Indian practice? And if so why don't we go for bigger jobs like the national theatre, which Swaran Singh half offered me? Or that museum?¹²

Drew was clearly hopeful of setting up a considerable enterprise in India, and thought their work in Chandigarh could serve as a model for elsewhere. She also had a good relationship with Nehru and intended to

Iain Jackson

44

dacht dat hun werk in Chandigarh als een model voor elders kon dienen. Ze kon het goed vinden met Nehru en ze wilde een bijdrage leveren aan het postkoloniale bouwprogramma van India. Fry uitte wederom voorzichtig zijn twijfels:

Hoe sterk kunnen of durven we onze aandacht versnipperen? Hoeveel werk voor India kunnen we in Londen doen? Hoeveel tijd willen we per jaar in India doorbrengen? (...) We moeten twee maanden per jaar in West-Afrika zitten (...) maar laten we onze aandacht niet versnipperen, alleen omdat het om grote projecten gaat.¹³

Fry onderzocht de mogelijkheid het personeel van het Londense kantoor erop uit te sturen, mochten ze een aantal grotere opdrachten krijgen, en hij hoopte: 'het zo te kunnen regelen dat wij zonder al te veel beperkingen de vader en moeder van het bedrijf kunnen blijven'.¹⁴ Ze wisten dit deels te realiseren, ontwierpen twee

grote kantoorgebouwen in Mumbai en Kolkata, maar hun activiteiten op het gebied van dorpswoningen en betaalbare bouw waren, Tema Manhean uitgezonderd, bijna ten einde. Fry verschoof zijn aandacht naar grote opdrachten in het Verenigd Koninkrijk en betreunde het dat het tijdperk van de gefinancierde ontwikkelingshulp ten einde was gekomen, maar ze bleven de overzeese architectuur beïnvloeden door middel van hun lidmaatschap van de Commonwealth Association of Architects. In het zich ontwikkelende postkoloniale landschap probeerde deze, door het RIBA geïnitieerde groep de parameters van het architectuuronderwijs en de professionele toelatingseisen te definiëren. Ze traden niet alleen op als poortwachters, maar bepaalden de toekomstige koers van de discipline, terwijl die worstelde met de ondergang van het Britse rijk. Deze groep maakte het mogelijk dat er internationale normen werden ontwikkeld en hij bood wereldwijd opererende architecten de gelegenheid te profiteren van een netwerk van

13
ibid.

14
Brief van Fry in Londen aan Drew in Chandigarh, 30 juni 1954, archief RIBA, F&D18/14.

contribute to India's post-independence building programme. Again, Fry cautiously expressed his doubts:

How far can we, or dare we spread? How much Indian work could be done in London? How much time are we prepared to spend of the year in India. For me 3 months in the winter is the top, if not too much. W. Africa will require 2 months in the year . . . but don't let us spread ourselves for pure size. For fine jobs, yes. Or if Oberoi has a really large hotel in Delhi, say, to give us later. Otherwise West Africa is nearer and developing very fast.¹³

13
Ibid.

14
Letter from Fry in London to Drew in Chandigarh, 30 June 1954, RIBA Archives, F&D18/14.

Despite his reticence he investigated the possibility of sending out staff from the London office provided they won some large contracts, and hoped to, 'make some arrangement that left us as father and mother of the concern without too many strings'.¹⁴ In part they achieved this, designing two large offices in Mumbai and Kolkata, but their work on village housing and low-cost

Jane Drew, Maxwell Fry and Michel Écochard being introduced to the Shah of Iran, late 1960s/
Jane Drew, Maxwell Fry en Michel Écochard worden voorgesteld aan de Sjah van Iran, eind jaren 1960

Jane Drew and Maxwell Fry / Jane Drew en Maxwell Fry

45

collega's. Fry en Drew bleven er net lang genoeg bij betrokken om mee te maken dat de groep stevig in het zadel zat. Drew verwierf meerdere opdrachten voor Iranese oliemaatschappijen die huisvesting voor hun Iranese arbeiders nodig hadden, en ze paste haar bekende formule toe op de quasi-koloniale privésector:

De ervaring heeft me geleerd dat ik eerst het terrein moet verkennen, de medische statistieken, het klimaat, de manier waarop de mensen leven en de beschikbare bouwmaterialen (...) Mijn opdracht was duidelijk: bij elk woningtype hoorde een budget, airconditioning kon er alleen af voor de hoge bazen. (...) Ik ben een boomkwekerij begonnen met goede grond en druppelirrigatie, en ik heb een architectuur en stadsontwerp bedacht dat aan de behoeften van de mensen tegemoet komt, met plankieren en bescherming tegen stof. Ik moest een zelfsluitende vuilnisbak ontwerpen om in te bouwen in het stofscherm voor de

toegangsdeur (...) De daken waren een combinatie van traditioneel Basra-riet en hightech aluminium op spandraad.¹⁵

15
Drew, ongepubliceerde autobiografie, op. cit. (noot 2).

Drew kon zelfs een aantal van de woningtypen uit Chandigarh hergebruiken, inclusief de parabolische toegangspoorten, en data verzamelen voor hun nieuwste boek over tropische architectuur. Haar banden met Iran hielden een aantal jaren stand en uiteindelijk werd ze adviseur bij verschillende andere projecten, waaronder de universiteit van Shiraz en het stedenbouwkundig ontwerp voor Mashhad, in samenwerking met de lokale praktijk Architects Co-operative die ook Michel Écochard had aangetrokken.¹⁶ De gerespecteerde pioniers van de tropische architectuur werden nu ingezet als een merk, ze boden 'advies' en 'expertise' om als het ware de kwaliteit van de plaatselijke praktijken te garanderen.

16
Ibid., 40.

Het werk van Fry en Drew biedt een goed perspectief om de veranderingen in de ontwik-

construction had, other than at Tema Manhean, almost come to an end. Fry shifted his focus to large UK-based commissions and bemoaned that the era of development spending had come to an end, but they continued to influence overseas construction through their membership of the Commonwealth Association of Architects. Initiated by the RIBA, this group attempted to define the parameters of architectural education and professional entry requirements in the emerging postcolonial panorama. Acting as more than gatekeepers, they were setting the course for the future of the profession as it grappled with the demise of Empire. Those that hailed from the tropics were in a minority, and most had received their training in UK schools, their professional legitimacy still yoked to the old colonial networks and lagging behind political independence. However, through its conferences and eventual severance from RIBA interference, it offered scope to develop international standards and for architects operating globally to benefit from a network of fellow practitioners. Fry and Drew remained involved just long enough to see it properly established and then quickly moved on. Drew obtained further work in Iran for the oil companies who were being forced into providing housing for their Iranian workforce and applied her same formulae to the quasi-colonial private sector:

Past experience told me that first I must study the areas, the medical statistics, climate, people's way of life and building materials . . . My brief was clear: each house type had a budget, air-conditioning only affordable for the top brass. It followed old principles. I started a tree nursery with sweet earth and drip culture and invented an architecture and town design to meet the needs of the people with much dust screening and decking . . . I had to invent self-closing trash cans built into the dust screen before the entrance doors . . . The roof combination of high and low technology of Basra reeds and aluminium on tensile wires.¹⁵

It was a familiar story and Drew even recycled some of her housing types from Chandigarh, including the parabolic entrance archways, as well as gathering data for their latest book on tropical architecture. Her connections

Iain Jackson

46

kelingshulp en het welzijnswerk te overzien. In dit artikel is hun reis door de tropen snel doorlopen om te laten zien hoe zij van positie naar positie manoeuvreerden, van werken voor de Britten in koloniaal Afrika, naar werken in het postkoloniale socialistische India tot, uiteindelijk, werken in de neokoloniale arena van de Iraanse oliesteden. Het spreekt bijna vanzelf, maar het was zowel hun bevoorrechte positie in het voormalige Britse rijk als hun empathie tegenover de eindgebruikers van hun bouwwerken, die dit alles mogelijk maakte. Hoewel de decoraties die ze aanbrachten op Afrikaanse scholen soms denigrerend en banaal waren, markeerden ze ook een verandering, omdat ze de waarde van het Afrikaanse ontwerp en vakmanschap erkenden. Fry en Drew aanvaardden maar zelden een ontwerpopdracht zonder de betrokkenen uitgebreid te consulteren, en vervolgens tentoonstellingen en lezingen te organiseren die later een rol zouden spelen in hun publicaties. Maar belangrijker nog, ze pleitten

voor geïntegreerde collectieve voorzieningen zoals gezondheidscentra, gemeenschapshuizen en sportfaciliteiten. Voorbij huisvesting en sanitaire voorzieningen hadden ze oog voor welzijn en culturele expressie.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

with Iran continued for a number of years, she eventually became a consultant for various other projects, including Shiraz University and town planning for Mashhad in collaboration with local practice Architects Co-operative, which also recruited Michel Écochard.¹⁶ These respected pioneers of tropical architecture were now being deployed as a brand, offering 'advice' and 'expertise' as a kind of guarantor or quality endorsement to local practices.

Fry and Drew's work offers a good vantage point from which we can view the transitions of development and welfare. In this paper their journey through the tropics has been quickly traversed to illustrate how they manoeuvred from colonial Africa working for the British, through to post-colonial socialist India, and finally into the neocolonial arena of Iranian oil towns. It almost goes without saying, but it was their privileged position within the late British Empire that resulted in these and many other opportunities, as well as their empathy towards the 'end users' of their buildings. Their African school decorations, while sometimes denigrating and trite, were at the time a marked change, recognising the validity of African designs and craftsmen. Fry and Drew rarely accepted a design brief without extensive consultation, followed by exhibitions and lectures that later featured in publications. Most importantly, they argued for integrated communal facilities such as health centres, community buildings and sports provisions, looking beyond housing and sanitation to nourish wellbeing and cultural expression.